

800 gadi

Mūsu kopējā Rīga

Vācbaltiešu autoru apcerējumi

Rīgas pilsētas 800 gadu jubilejā
2001. gadā izdevusi
Karla Širrena biedrība Līneburgā

Rīga 2001

Saturs

Norādījumi lasītājam	11

Heinrihs Vitrams / Heinrich Wittram

Priekšvārds	13

Mihaels Gārlefs / Michael Garleff

Ievads	15

I. SEPTIŅSIMTGADES SVINĪBAS 1901.GADĀ

1. *Vilhelms Lencs / Wilhelm Lenz*

Uz jauna laikmeta sliekšņa [1953]	19

2. *Reinhards Vitrams / Reinhard Wittram*

Par Rīgas vēsturi [1951]	22

3. *V. Bonics un K. Šules / W. Bonitz, C. Schultz*

Divi Rīgas jubilejas izstādes (1201–1901) ēku attēli	26

4. Rīgas jubilejas izstādes iespaidi [1901]	27

II. POLITIKA

1. *Nikolajs Karlbergs / Nikolai Carlberg*

Pilsētas [vāc]baltiešu valžu darbība no 1877.gada [1908]	29

2. *Pauls Šīmanis / Paul Schiemann*

Vācbaltieši un Latvijas valsts [1929]	33

3. *Hanss fon Rimša / Hans von Rimscha*

No novada politikas uz nacionālo politiku [1939]	37

4. *Pauls Šīmanis / Paul Schiemann*

Runa pilsētas domē 1920.gada 3.augustā [1920]	41

5. *Helmūts Štegmans / Helmuth Stegman*

No manām atmiņām: pilsētas domnieks Rīgā (1920–1933) [1960/61]	43

6. Vācu frakcija Rīgas pilsētas domē un vācu domnieki [1931]	48

7. *Pauls Šīmanis / Paul Schiemann*

Nacionālsociālisms [1930]	49

III. ZINĀTNE UN KULTŪRA

1. <i>Leons Laurs / Léon Laur</i> Vācu skatuves māksla Rīgā [1958]	53
2. <i>Georgs Kaspersons / Georg Casperson</i> Rīgas Vācu drāmas piecpadsmit gadi [1939]	57
3. <i>Volfgangs Vahtsmūts / Wolfgang Wachtsmuth</i> Skolēnu teātra uzvedumi Rīgā [1952]	60
4. <i>Volfgangs Vahtsmūts / Wolfgang Wachtsmuth</i> Vācbaltiešu kultūras biedrību priekšsēdētāji [1952]	63
5. <i>Klāra Rēdliha / Clara Redlich</i> Rīgas Doma muzejs (1834–1936) [1960]	64
6. <i>Klāra Rēdliha / Clara Redlich</i> Vēstures un senatnes pēfītāju biedrības 30 gadu darbība pieminekļu aprūpē Rīgā (1884–1914) [1952]	71
7. Baltvācu glezniecība [1939]	76
8. Baltvācu muzikālā daiļrade [1939]	81
9. <i>Haralds Fovelīns / Harald Fowelin</i> Ziņojums par Rīgas Praktizējošo ārstu biedrības simtgadi [1936]	84
10. <i>Heino fon Knorre / Heino von Knorre</i> Par vācu mazākumtautības darbību Latvijas dabaszinātnēs [1939]	90
11. <i>Vilhelms fon Rīdigers / Wilhelm von Rüdiger</i> Vācu juristu biedrība Rīgā [1954]	92
12. <i>Benno Bērents / Benno Berent</i> Ievadraksts žurnālam “Rigasche Zeitschrift für Rechtswissenschaft” [1926/27]	95
13. <i>Vilfrīds Šlaus / Wilfried Schlau</i> Jaunatnes kustība Baltijā [1977]	98

IV. AUGSTSKOLAS UN SKOLAS

1. <i>Gustavs Daniels Hernmarks / Gustav Daniel Hernmarck</i> Par politehnikuma dibināšanu Rīgā [1899]	109
2. <i>Vilhelms fon Bulmerinks / Wilhelm von Bulmerincq</i> Politehnikuma 50 gadi [1952]	114
3. <i>Volfgangs Vahtsmūts / Wolfgang Wachtsmuth</i> Vācu audzināšanas un izglītības iestādes Latvijā 1929. gadā [1952]	116

4. <i>Renāte Adolfi / Renate Adolphi</i> Vācu izglītības sistēma Latvijā laikā no 1919.g. līdz 1939.gadam [1954;1997]	118
5. <i>Alfrēds Šēnfelds / Alfred Schönfeldt</i> Rīgas pilsētas vācu ģimnāzija (1919–1934) [1934]	128
6. <i>Roberts Millers-Šternbergs / Robert Müller-Sternberg</i> Herdera institūts Rīgā [1965]	132
7. <i>Volfgangs Vahtsmūts / Wolfgang Wachtsmuth</i> Herdera institūts Rīgā [1952]	136
8. <i>Gerts Kleins / Gert Klein</i> Latvijas Universitāte Rīgā (1919–1940) [1966]	139
9. <i>Dītrihs A. Lēbers / Dietrich A. Loeber</i> Vācbaltiešu mācību spēki Latvijas Universitātē (1919–1941) [1996]	145
V. VISPĀRDERĪGAIS UN LABDARĪBA	
1. <i>Valters Rēdlihs / Walter Redlich</i> Rīgas Literāri praktiskā pilsoņu apvienība un Fraternitas Rigensis [1990]	165
2. Firmas “J. A. Mentzendorff und Co” ziedojums sakarā ar tās 100 gadu pastāvēšanas jubileju 1900.gadā [1899]	170
3. <i>Jozefīne Kīzericka / Josephine Kieseritzky</i> Vācu sieviešu apvienība Rīgā (1905–1939) [1956]	171
VI. BAZNĪCAS	
1. <i>Vilhelms Neanders / Wilhelm Neander</i> Vācu evaņģēliski luterisko draudžu struktūra Rīgā [1966]	177
2. <i>Ērihs Pābsts / Erich Pabst</i> Jēkaba baznīcas un Rīgas Doma atsavināšana mūsdienu skatījumā [1995]	187
3. Valsts Prezidenta pateicība un ziedojums Sv. Pētera vācu draudzei Rīgā [1939]	194
VII. CELTNES	
1. <i>Henriks Fišers / Henrik Fischer</i> Rīga un jūgendstils [1987]	197

2. <i>Vilhelms Bokslafs / Wilhelm Bockslaff</i> Vāciskais elements Rīgas arhitektūrā [1939]	206

VIII. SAIMNIECĪBA

1. <i>Vilhelms Lencs / Wilhelm Lenz</i> Rīgas izveidošanās par lielpilsētu [1954]	209
2. <i>Klauss Bēms / Klaus Boehm</i> Saimniecisko organizāciju nozīme Baltijā 19. un 20. gs. [1990]	211
3. <i>Ērihs Pābsts / Erich Pabst</i> Vācbaltiešu amatniecība Latvijā [1996]	221
4. <i>Valters Caps / Walter Zapp</i> MINOX – [vāc]baltiešu izgudrojums [1984]	227

IX. AINAS NO IEVĒROJAMU VĀCBALTIEŠU DZĪVES

1. Aleksandrs Frīdrihs Kranhals / Alexander Friedrich Krannhals [1889]	231
2. <i>Vilhelms fon Bulmerinks / Wilhelm von Bulmerincq</i> Feldmaršala Barklaja de Tolli / Barclay de Tolly pieminekļa iesvētīšana [1952]	235
3. Konstantīns Canders / Constantin Zander [1901]	237
4. Voldemārs fon Knīrīms / Woldemar von Knieriem [1906]	238
5. <i>Mērija fon Hākena / Mary von Haken</i> Amālija, Elīze un Luīze fon Jung-Štilingas / Amalie, Elise und Louise von Jung-Stilling [1904]	240
6. <i>Hermans fon Bruinings / Hermann von Bruiningk</i> Leonīds Arbuzovs / Leonid Arbusow [1912]	243
7. <i>Vilhelms Lencs / Wilhelm Lenz</i> Džordžs Armitsteds / George Armitstead [1953]	248
8. Hju Kārlails / Hugh Carlile [1911]	253
9. Nikolajs Fengers / Nicolai Fenger [1912]	255
10. Karls Matiass Hēdenštrēms / Karl Matthias Hedenstroem [1905]	257
11. Gustavs Daniels Hernmarks / Gustav Daniel Hernmarck [1901]	260
12. <i>Zigfrīds Boštrēms / Siegfried Boström</i> Nobela prēmijas laureāts Vilhelms Ostvalds / Wilhelm Ostwald (1853–1932) [1961]	261

13. <i>Maja Rēdliha / May Redlich</i> Daži Rīgā dzimušie vai mirušie vācbaltiešu rakstnieki [1989]	267
14. <i>Verners Bergengrīns / Werner Bergengruen</i> Pašatklāsme [1964]	275
15. <i>Korfics Holms / Korfiz Holm</i> Vācbaltiešu izcelsmes vācu dzejnieki par savu dzīvi un darbiem [1931]	279
16. <i>L[otārs] Štengels fon Rutkovskis / L[othar] Stengel von Rutkowski</i> Ida Kerkoviusa / Ida Kerkovius [1958]	281
17. <i>Kuno Hāgens / Kuno Hagen</i> Barons Aleksandrs Voldemārs fon Štrombergs / Alexander Woldemar Baron von Stromberg [1983]	285
18. <i>Volfgangs Vahtsmūts / Wolfgang Wachtsmuth</i> Vācu frakcija Saeimā [1953]	288
19. <i>Dītrihs A. Lēbers / Dietrich A. Loeber</i> Vācbaltieši – Latvijas Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri [1998]	293
20. <i>Dītrihs A. Lēbers / Dietrich A. Loeber</i> Pauls Šīmanis / Paul Schiemann toreiz un šodien [1974]	306
21. <i>Dītrihs A. Lēbers / Dietrich A. Loeber</i> Benno Bērentam / Benno Berent apriņķis 100 gadu [1992]	309

X. PRESE

1. Laikraksta galva gadu desmitos [1939]	311

XI. SPORTS

1. <i>Herberts Alslēbens / Herbert Alsleben</i> Āgenskalna Vingrošanas un sporta biedrība Rīgā [1985/86]	313
2. <i>Arveds fon Taube / Arved von Taube</i> No Baltijas burāšanas sporta 100 gadu vēstures [1979]	316

XII. ARDIEVAS UN SKATIENS NĀKOTNĒ

1. <i>Roderihs Valters / Roderich Walter</i> Uzruna Klasiskās ģimnāzijas atvadu aktā 1939.gada 18.oktobrī [1979]	319
2. <i>Vera fon Zasa / Vera von Sass</i> Vienas zemes bērni [1978]	321

RĀDĪTĀJI

Latviešu – vācu Baltijas vietvārdu rādītājs	323
Ārpus Baltijas esošo vietu rādītājs	331
Personu rādītājs	341
Attēlu saraksts	365